

17.12.2024

Dnro 417/03.04.04.04.19/2024

Asia Valitus ympäristönsuojelulain mukaisessa hallintopakkoasiassa

Valittaja Luhanka Tuuli Ky

Vastapuolet Raili Pajunen, Aimo Pajunen, Aira Tuomala, Asko Tuomala, Pertti Vepsäläinen ja Purnun-Tohtaan seudun ympäristöyhdistys ry

Päätös, josta valitetaan

Luhangan kunnan tekninen ja ympäristölautakunta 15.2.2024 § 5

Asian aikaisemmat vaiheet

Raili Pajunen asiakumppaneineen on toimittanut Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 4.2.2015 päivätyn kirjeen, jossa on vaadittu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta toimenpiteitä Latamäen tuulivoimapuiston toiminnasta aiheutuvan meluhaitan selvittämiseksi ja poistamiseksi.

Luhangan kunnan rakennuslautakunta on päätöksellään 26.3.2015 § 8 velvoittanut Latamäen tuulipuiston toiminnanharjoittajan Ilmatar Luhanka Oy:n kustannuksellaan suorittamaan tuulipuistossa melumittauksen ja määrännyt noudattamaan melupäästöjen mittauksessa IEC61400-11 standardin vaatimuksia ja ympäristöhallinnon ohjetta OH 3/2014 (Tuulivoimaloiden melupäästön todentaminen mittaamalla). Mittaustulokset on tullut esittää kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle viimeistään 30.6.2015 mennessä.

Vaasan hallinto-oikeus on 19.5.2016 antamallaan päätöksellä numero 16/0114/2 vireillepanijoiden valituksen enemmälti hyläten lisännyt Luhangan kunnan rakennuslautakunnan Ilmatar Luhanka Oy:lle asettamaan veloitteeseen vaatimuksen siitä, että melupäästöjen mittauksessa on noudatettava IEC61400-11 standardin vaatimusten ja ympäristöhallinnon ohjeen OH 3/2014 (Tuulivoimaloiden melupäästön todentaminen mittaamalla) lisäksi ympäristöhallinnon ohjetta 4/2014 (Tuulivoimaloiden melutason

mittaaminen altistuvassa kohteessa). Mittaustulosten esittämiselle asetettua määräaikaa on pidennetty 31.8.2016 saakka.

Raili Pajunen asiakumppaneineen on suoritettujen mittausten jälkeen 5.12.2016 vireille panemassaan hallintopakkohakemuksessa vaatinut osin virheellisiksi katsomiensa mittausten jälkeen uusia melumittauksia, joissa ulkomelutasot selvitettäisiin luotettavasti, muun muassa ympäristöhallinnon ohjetta OH 4/2014 noudattaen.

Luhangan kunnan rakennuslautakunta on päätöksellään 8.12.2016 § 64 päättänyt, että se merkitsee tiedoksi WSP Finland Oy:n antaman lausunnon kesällä 2015 suoritettujen Latamäen tuulivoimapuiston melumittausten sisällöstä ja todennut, että annettu lausunto vastaa Vaasan hallinto-oikeuden päätöksessä asetettua velvoitetta ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 noudattamisesta Latamäen tuulivoimapuiston melumittausten toteuttamisessa.

Luhangan kunnan rakennuslautakunta on päätöksessään 8.12.2016 § 65 todennut, että 5.12.2016 vireille tulleessa hallintopakkohakemuksessa on kysymyksessä samat vaatimukset, joiden osalta on jo Vaasan hallinto-oikeuden antama lainvoimainen päätös ja hylännyt hakemuksen perusteettomana. Rakennuslautakunta on perustellut päätöstään lisäksi sillä, että päätöksessä § 64 todetusti WSP Finland Oy:n antama lausunto kesällä 2015 suoritettujen mittausten sisällöstä vastaa Vaasan hallinto-oikeuden päätöksessä asetettua velvoitetta ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 noudattamisesta Latamäen tuulivoimapuiston melumittausten toteuttamisessa.

Vaasan hallinto-oikeus on 5.10.2018 antamallaan päätöksellä numero 18/0233/2 vireillepanijoiden vaatimuksesta poistanut Luhangan kunnan rakennuslautakunnan päätökseen 8.12.2016 § 64 liitetyn valitusosoituksen ja jättänyt kyseisestä päätöksestä tehdyn valituksen tutkimatta. Samalla päätöksellään hallinto-oikeus on kumonnut Luhangan rakennuslautakunnan päätöksen 8.12.2016 § 65 ja palauttanut asian rakennuslautakunnalle uudelleen käsiteltäväksi. Asiaa uudelleen käsitellessään rakennuslautakunnan on tullut varata toiminnanharjoittajalle tilaisuus lausua hallintopakkohakemuksesta ja velvoittaa toiminnanharjoittaja suorittamaan uusi meluselvitys toiminnan aiheuttamasta meluhaitasta häiriintyvissä kohteissa. Rakennuslautakunnan on lisäksi tullut varata asianosaisille tilaisuus antaa vastine meluselvityksen johdosta. Sen jälkeen rakennuslautakunnan on tullut selvityksen perusteella suorittaa asiassa ympäristölupaharkinta.

Korkein hallinto-oikeus on 28.3.2019 antamallaan päätöksellä taltionumero 1266 hylännyt vireillepanijoiden valituslupahakemuksen ja jättänyt Luhangan kunnan rakennuslautakunnan valituslupahakemuksen tutkimatta.

Luhangan kunnan rakennuslautakunta on päätöksellään 6.6.2019 § 33 kehottanut Ilmatar Luhanka Oy:tä suorittamaan uuden melumittauksen ja päätöksellään 22.8.2019 § 39 hyväksynyt asiaa koskevan melunmittaussuunnitelman.

Luhangan kunnan rakennuslautakunta on päätöksellään 6.5.2021 § 33 velvoittanut Ilmatar Luhanka Oy:tä hakemaan Luhangan tuulipuistolle ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaista ympäristölupaa.

Ympäristölupahakemus on tullut jättää vireille Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle viimeistään kahden kuukauden kuluttua päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Vaasan hallinto-oikeus on 23.1.2023 antamallaan päätöksellä numero 67/2023 toiminnanharjoittajan valituksesta kumonnut Luhangan rakennuslautakunnan päätöksen ja palauttanut asian Luhangan lupalautakunnalle (aiemmin Luhangan kunnan rakennuslautakunta) uudelleen käsiteltäväksi muun ohella päätöksen perustelujen puutteellisuuden ja asian käsittelyssä tapahtuneen kuulemisvirheen johdosta.

Valituksenalainen päätös

Luhangan kunnan tekninen ja ympäristölautakunta on velvoittanut asianosaisten ja Purnu-Tohtaan ympäristöyhdistyksen hallintopakkohakemuksen johdosta Luhanka Tuuli Ky:tä joko 1) riittävässä määrin selvittämään Latamäen tuulivoimaloiden melutasojen todellisen tilan mittauspisteen 2 osalta. Riittävässä määrin selvittäminen tarkoittaa sitä, että tuloksista käy ilmi ylittääkö vai alittaako melu tuulivoimaloiden melulle annetut ohjearvot tai 2) hakemaan ympäristölupaa. Mittausten valmistelu tulee aloittaa tai ympäristölupahakemus jättää vireille viimeistään 31.5.2024.

Määräystä on noudatettava mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

Päävelvoitteiden tehoste

Luhangan kunnan tekninen ja ympäristölautakunta on asettanut päävelvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakko muodostuu päävelvoitteelle erikseen asetettavasta pääerästä ja jokaisesta asetetun määräajan jälkeistä seuraavaa kalenterikuukautta koskevista lisäeristä.

Jos päävelvoitetta ei ole noudatettu 31.5.2024 mennessä, velvoitetaan Luhanka Tuuli Ky:tä maksamaan uhkasakkoa seuraavasti:

Päävelvoitetta koskevan uhkasakon peruserä on 4 000 euroa ja lisäerä 1 000 euroa jokaista asetetun määräajan jälkeistä seuraavaa kalenterikuukautta kohti.

Perustelut

Melua mitattiin vuosina 2019 ja 2020 Latamäen tuulivoimapuiston ympäristössä kolmessa mittauspisteessä. Mittauspiste 1 sijoittuu lähimmäksi tuulivoimaloita tuulivoimapuiston luoteispuolella. Mittauspiste 2 on lähin piste tuulivoimapuiston pohjoispuolella, missä mittausten tekemiselle saatiin kiinteistönomistajan lupa. Mittauspiste 3 sijoittuu tuulivoimapuiston pohjoiskoillispuolelle noin 1 900 metrin etäisyydelle lähimmästä tuulivoimalasta. Mittauksen tavoitteena oli selvittää tuulivoimalaitosten aiheuttamia melutasoja ja niiden esiintyvyyttä tuulivoimapuiston ympäristön asuintalojen kohdalla.

Tehtyjen mittausten perusteella mittauspisteissä 1 (Päivärinne) ja 3 (Kyrö) mitatun melutason voidaan mittausepävarmuus huomioituna todeta alittavan tuulivoimalaitosten melulle annetut ohjearvot. Mittauspisteiden 2 (Yski) osalta ohjearvotulkintaa ei voida tehdä, sillä pisteen mittauksen aikaista tuulitietoa ei ole saatavilla yhden minuutin resoluutiolla, vaan ainoastaan viiden minuutin resoluutiolla. Ympäristöministeriön ohjeessa 4/2014 ”Tuulivoimaloiden melutason mittaaminen altistuvassa kohteessa” edellytetään yhden minuutin tuulennopeustietoja. Suuntaa antava vertailu voidaan tehdä viiden minuutin tuulennopeus- ja melumittaustietojen perusteella. Mittauspisteessä 2 mitattu melutason lukuarvo on hieman suurempi kuin tuulivoimalaitosten melulle annettu ohjearvo, mutta mittausepävarmuus huomioituna ei voida todeta ylittääkö vai alittaako mittaustulos ohjearvon.

Ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista. Ympäristönsuojelulain (527/2014) 175 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen voi määrätä toiminnanharjoittajan riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista. Melumittaustulosten perusteella jää perusteltu aihe epäillä, että mittauspisteessä 2 aiheutuu ympäristönsuojelulain vastaista ympäristön pilaantumista. Tästä sekä siitä johtuen, että toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, tekninen ja ympäristölautakunta määrää toiminnanharjoittajaa riittävässä määrin selvittämään Latamäen tuulivoimaloiden melutasojen todellisen tilan mittauspisteiden 2 osalta.

Toiminnanharjoittaja tuo vastineessaan esille, että tehdyt melumittaukset on suoritettu Luhangan kunnan rakennuslautakunnan hyväksymällä tavalla ja ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan melumittaustuloksista ilmenevästi pidä paikkaansa, koska tuulitietoa ei mittauspisteessä 2 ole saatavilla yhden minuutin resoluutiolla, vaan ainoastaan viiden minuutin resoluutiolla. Ympäristöministeriön ohjeessa 4/2014 ”Tuulivoimaloiden melutason mittaaminen altistuvassa kohteessa” edellytetään yhden minuutin tuulennopeustietoja. Tästä seuraa se, että mittaustuloksista voidaan tehdä vain suuntaa antavaa vertailua melutason ohjearvoihin. Mittauspisteet sijaitsevat lisäksi osin eri ilmansuunnissa ja eri etäisyyksillä, jonka vuoksi kaikista pisteistä on tärkeää saada luotettavat tulokset. Mittauspiste 2 on tuulivoimalaa lähin piste tuulivoimapuiston pohjoispuolella, missä mittausten tekemiselle saatiin kiinteistönomistajan lupa. Tämä seikka erityisesti puoltaa luotettavien mittaustulosten tärkeyttä kyseisessä pisteessä.

Toiminnanharjoittajaa on ennen määräyksen antamista kuultu ympäristönsuojelulain 185 §:n ja hallintolain 34 §:n 1 momentin mukaisesti. Samassa yhteydessä toiminnanharjoittajaa on kehoitettu riittävässä määrin selvittämään Latamäen tuulivoimaloiden melutasojen todellisen tilan mittauspisteiden 2 osalta, tai hakemaan ympäristölupaa. Toiminnanharjoittaja ei ole tähän suostunut. Ympäristönsuojelulain 179 §:n 1 momentin mukaan, jos tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä ei ole noudatettu

valvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimiin 175 ja 176 §:ssä tarkoitetun hallintopakkoasian vireille saattamiseksi.

Melutasojen todellisen tilan mittauspisteen 2 osalta voisi selvittää myös osana ympäristölupaprosessia. Tuulivoimalatoimintaa ei ole suoraan laissa säädetty luvanvaraiseksi. Sen sijaan ympäristönsuojelulain 27 §:n 2 momentin nojalla toiminnan luvanvaraisuutta voidaan arvioida tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Ympäristönsuojelulain 27 §:n 2 momentin mukaan lupaa edellytetään sellaiselta toiminnalta, josta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta. Arvioitaessa rasituksen kohtuuttomuutta on otettava huomioon paikalliset olosuhteet, rasituksen muu tavanomaisuus, rasituksen voimakkuus ja kesto, rasituksen syntymisen alkamisajankohta sekä muut vastaavat seikat. Koska mittauspisteen 2 osalta jää perusteltu aihe epäillä, että mittauspisteessä 2 aiheutuu ympäristönsuojelulain vastaista ympäristön pilaantumista, myös ympäristönsuojelulain mukainen lupaprosessi on vaihtoehtona melutasojen todellisen tilan selvittämiseksi.

Määräys määräysten noudattamisesta mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta on perusteltua, jotta mittauspisteessä 2 tarvittavaa melutason tilanteen selvittämistä ei muutoksenhaulla viivytettäisi. Melutaso olisi tullut selvittää jo edellisen mittauksen aikaan 2019–2020.

Sweco Oy on arvioinnissaan 5.9.2024 (oikeastaan 5.9.2023) tuonut esille, että tuulivoimapuiston koillispuolella noin 800 metrin etäisyydellä puiston pohjoisimmasta tuulivoimalasta sijaitsee Rajala-niminen tila. Kiinteistöllä ei ole tehty ympäristömelumittauksia, mutta sijaintinsa kannalta se on lähimpänä tuulivoimapuistoa sijaitseva asuinrakennus. Kyseisellä kiinteistöllä tehtävien melumittausten avulla olisi mahdollista arvioida entistä täsmällisemmin tuulivoimaloiden meluvaikutuksia lähimmissä häiriintyvissä kohteissa.

Tekninen ja ympäristölautakunta ei ole kehottanut toiminnanharjoittajaa tekemään melumittauksia kiinteistöllä Rajala. Perusteluna on, että vuosien 2019 ja 2020 mittauspaikat on valittu samoille tai lähelle samoja kiinteistöjä, joilla on mitattu melua aikaisemmin. Näin tuloksia voidaan vertailla aiempien mittausten tuloksiin. Lisäksi Numerolan vuonna 2013 laatiman Latamäen tuulivoimahanke, Melu- ja välkemallinnus -asiakirjan mukaan kiinteistö Rajala sijaitsee mittauspisteiden 1 ja 2 kanssa samalla melualueella 35–40 dB(A). Näin ollen ennalta arvioiden melumittauspisteiden 1 ja 2 tulosten perusteella voidaan arvioida melutilannetta luotettavasti myös kiinteistöllä Rajala. Tämä edellyttää sitä, että pisteen 2 mittaustulokset ovat käytettävissä.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Luhanka Tuuli Ky on vaatinut, että teknisen ja ympäristölautakunnan päätökseen sisältyvä päävelvoite ympäristöluvan hakemisesta kumotaan. Lisäksi valittaja on vaatinut päätöksen muuttamista siten, että *Luhanka Tuuli Ky* velvoitetaan toimittamaan Luhangan kunnan

ympäristönsuojeluviranomaiselle mittauspistettä 2 koskeva melumittaussuunnitelma viimeistään 30.10.2024 mennessä ja raportoimaan mittausten tulokset viimeistään 31.12.2025 mennessä sekä siten, että Luhanka Tuuli Ky voidaan velvoittaa maksamaan melutasojen selvittämistä koskevaan päävelvoitteeseen liittyvä uhkasakko, jos Luhanka Tuuli Ky ei ole toimittanut Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle mittauspistettä 2 koskevaa melumittaussuunnitelmaa viimeistään 30.10.2024 mennessä ja raportoinut mittausten tuloksia viimeistään 31.12.2025 mennessä. Päätöksen täytäntöönpano on kiellettävä.

Perustelut

Latamäen tuulivoimapuiston meluvaikutuksia selvittäneiden mittaustulosten perusteella valituksenalaiseen päätökseen sisältyvä velvoite ympäristöluvan hakemisesta on lainvastainen. Latamäen tuulivoimapuiston meluvaikutuksia on mitattu 20.1.2021 päivätyssä melumittausraportissa. Ympäristöministeriön ohjeen 4/2014 mukaisesti valvotuissa olosuhteissa suoritettujen lyhytaikaisten melumittausten tarkoituksena on ollut tuottaa tietoa mittauksen kohteena olevien Latamäen tuulivoimaloiden meluvaikutuksista tilanteessa, jossa olosuhteet melun leviämiseksi ovat mahdollisimman suotuisat ja mitattavat tuulivoimalat toimivat nimellistehollaan tuottaen suurimman mahdollisen melupäästön. Ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 mukaisesti saatavat mittaustulokset pyrkivät näin ollen edustamaan suurimpia mahdollisia meluvaikutuksia, joita mittauksen kohteena olevat tuulivoimalat voivat ympäristössään aiheuttaa.

Raportin mukaan Latamäen tuulivoimapuiston melutasojen lyhytaikainen mittaaminen on suoritettu kolmessa mittauspisteessä tuulivoimapuiston ympäristössä 960–1 900 metrin etäisyydellä lähimmistä tuulivoimaloista. Mittausten suorittamistapa oli hyväksytty etukäteen Luhangan rakennuslautakunnan päätöksellä 22.8.2019 ja mittaukset suoritettiin 12.11.2019, 26.10.2020 ja 4.12.2020.

Raporttiin sisältyvissä johtopäätöksissä todetaan, että tehtyjen mittausten perusteella mittauspisteissä 1 (Päivärinne) ja 3 (Kyrö) mitatut melutasot alittivat mittausepävarmuus huomioon otuna valtioneuvoston asetuksessa 1107/2015 tuulivoimalaitosten melulle annetut ohjearvot. Raportin johtopäätösten mukaan mittauspisteen 2 (Yski) osalta ohjearvotulkintaa ei voitu kuitenkaan tehdä, sillä kyseisen pisteen mittauksen aikaista tuulitietoa ei ollut raporttia laadittaessa saatavilla yhden minuutin resoluutiolla, vaan ainoastaan viiden minuutin resoluutiolla. Raportissa todetaan mittauspisteen 2 tuloksen osalta nimenomaisesti, että ympäristöhallinnon ohjeessa 4/2014 edellytetään luotettavien mittaustulosten varmistamiseksi yhden minuutin tuulennopeustietoja, mutta suuntaa antava tulos voidaan kuitenkin laatia viiden minuutin tuulennopeus- ja melumittaustietojen perusteella. Koska mittauspisteessä 2 mitattu viiden minuutin resoluutioon perustuva melutason lukuarvo oli raportin mukaan hieman suurempi kuin tuulivoimalaitosten melulle valtioneuvoston asetuksessa 1107/2015 annettu ohjearvo, raportissa on

esitetty johtopäätöksenä, että mittausepävarmuus huomioituna asiassa ei voida todeta ylittääkö vai alittaako mittauspisteen 2 mittaustulos ohjearvon.

Ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 mukaisesti suoritettujen melumittausten lisäksi Latamäen tuulivoimapuiston ympäristössä on suoritettu pitkäaikaisia melumittauksia kolmessa pisteessä 25.9.–13.12.2019 siten, että mittauspisteiden etäisyys lähimmästä voimalasta oli 960–1 900 metriä. Näistä mittauksista on laadittu 30.4.2020 päivätty raportti.

Pitkäaikaismelumittausten tulosten osalta vuoden 1995 melumittaushyönteeseen mukaisesti mitatut päiväajan keskiäänitasot vaihtelivat raportin mukaan välillä $L_{Aeq(7-22)}$ 15–47 dB. Vastaavasti mitatut yöajan keskiäänitasot olivat välillä $L_{Aeq(22-7)}$ 19–51 dB. Valvomattomissa olosuhteissa toteutettujen mittausten äänimaisemaan vaikutti mittausaikana hyvin monenlaisia muitakin äänilähteitä tuulivoimalaitosten lisäksi. Asukkaiden toiminta pihalla, koiran haukku, työkonien toiminta kiinteistöllä ja kahdessa mittauspisteessä myös voimakas sateen ropina viereisen rakennuksen katolle aiheuttivat ääntä mittauspisteisiin.

Ottaen huomioon, että ympäristöhallinnon erityisesti tuulivoimaloiden aiheuttaman melun mittaamista varten laatimassa ohjeessa 4/2014 edellytetään tulosten luotettavuuden varmistamiseksi ohjeessa määritettyjen olosuhteiden ja menetelmien noudattamista, Latamäen tuulivoimapuiston ympäristöluvan tarvetta tulee arvioida tässä vaiheessa 20.1.2021 päivätyn raportin mittauspisteitä 1 ja 3 koskevien melumittaustulosten tietojen perusteella. Mittauspisteen 2 osalta luotettavaa ohjearvotulkintaa ei ole raportin mukaan voitu tehdä, joten kyseistä tulosta ei tule ottaa sellaisenaan huomioon arvioitaessa ympäristöluvan tarvetta. Ympäristöluvan tarvetta ei voida perustaa myöskään 30.4.2020 päivätyn raportin pitkäaikaismittauksen tuloksiin, koska mainittuun pitkäaikaismittaukseen liittyy edellä mainittuja epävarmuustekijöitä.

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettu ympäristöluvan tarve ratkaistaan oikeusharkintaisesti, eikä valvontaviranomainen voi perustaa hallintopakkotoimenpiteitä taikka ympäristöluvan tarpeen harkintaa tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin. Valvontaviranomainen ei voi velvoittaa hakemaan ympäristölupaa ikään kuin varmuuden vuoksi tilanteessa, jossa tuulivoimapuiston toiminnasta ei tehtyjen selvitysten mukaan aiheudu lainsäädännössä määritettyä kohtuutonta rasitusta. Yhtiö on viitannut korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun KHO 2018:150 ja todennut, että tuulivoimaloita koskevan valtioneuvoston asetuksen 1107/2015 mukaisten ohjearvojen tavoitteena on ehkäistä objektiivisesti arvioiden melun aiheuttamia haittoja, eikä ohjearvojen tulkinta voi perustua subjektiivisiin ja yksilöllisiin eroihin melun kokemisessa.

Ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 mukaisissa olosuhteissa tehtyjen melumittausten tulosten mukaan Latamäen tuulivoimapuistosta ei aiheudu tuulivoimalaitosten melulle valtioneuvoston asetuksessa 1107/2015 annettujen ohjearvojen ylityksiä. Tehtyjen selvitysten perusteella Latamäen tuulivoimaloista ei siten voida katsoa aiheutuvan naapurisuuhdelain 17 §:n tarkoittamaa kohtuutonta rasitusta lähialueen asutukselle. Näin ollen

valituksenalaisen päätöksen mukaiselle velvoitteelle hakea ympäristölupaa ei ole esitetty Latamäen tuulivoimapuiston olosuhteisiin pohjautuvaa laillista perustetta.

Siltä osin kuin asiassa on kysymys Latamäen tuulivoimaloiden melutasojen todellisen tilan selvittämisestä mittauspisteen 2 osalta yhtiö on viitannut uhkasakkolain 6 §:n 3 momenttiin ja kyseistä lainkohtaa koskeviin uhkasakkolain esitöihin (HE 63/1990 vp).

Valituksenalainen päätös ei sisällä melutasojen selvittämisen osalta uhkasakkolain 6 §:ssä tarkoitettua selkeää päävelvoitetta, jonka perusteella Luhanka Tuuli Ky voisi arvioida päävelvoitteen täyttymistä taikka siihen mahdollisesti sisältyviä puutteita. Lautakunnan päätöksessä todetaan tältä osin ainoastaan yleispiirteisesti, että melumittausten valmistelu on aloitettava 31.5.2024 mennessä ilman, että päätöksessä on yksilöity, mitä tällä tarkoitetaan.

Tuulivoimaloiden melutasojen mittaamista koskevan ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 mukaan tuulivoimaloiden aiheuttaman melun mittaaminen poikkeaa muusta ympäristömelun mittaamisesta, ja tuulivoimaloiden melutasojen mittaaminen edellyttää akustiikan erityisosaamista sekä kokemusta ympäristömelun mittaamisesta. Nämä tuulivoimatoimintaa koskevat erityispiirteet johtivat osaltaan siihen, että ympäristöministeriö antoi ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 ”Tuulivoimaloiden melutason mittaaminen altistuvassa kohteessa”. Ohjeen mukaisten melumittausten toteuttaminen edellyttää käytännössä mittauskonsulttien kilpailuttamista, mittaussuunnitelman laatimista ja hyväksyttämistä Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, sekä melun mittaukselle otollisia olosuhteita, jotka usein ajoittuvat syys- tai talviaikaan.

Ottaen huomioon, että 20.1.2021 päivättyyn raporttiin sisältyvissä johtopäätöksissä todetaan, että mittauspisteen 2 melumittauksia ei ole onnistuttu toteuttamaan kaikilta osin ympäristöhallinnon ohjeen 4/2014 mukaisesti, yhtiö tulee toteuttamaan kyseistä mittauspistettä koskevat melumittaukset uudelleen. Suoritettavilla mittauksilla todennetaan melutasojen todellinen tila mittauspisteessä 2. Valituksenalaisella päätöksellä asetettu noin kolmen kuukauden määräaika melumittausten valmistelulle ei kuitenkaan ole päävelvoitteen laatu ja laajuus huomioon ottaen riittävä.

Asian käsittely ja selvittäminen hallinto-oikeudessa

Luhangan kunnan tekninen ja ympäristölautakunta on valituksen johdosta antamassaan lausunnossa todennut, että se hyväksyy Luhanka Tuuli Ky:n vaatimukset. Päätös voidaan panna täytäntöön siten muutettuna, kuin yhtiö on vaatinut.

Lautakunta on yhtynyt yhtiön näkemykseen siitä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettu ympäristöluvan tarve ratkaistaan oikeusharkintaisesti, eikä valvontaviranomainen voi perustaa

hallintopakkotoimenpiteitä taikka ympäristöluvan tarpeen harkintaa tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin. Valvontaviranomainen ei voi velvoittaa hakemaan ympäristölupaa ikään kuin varmuuden vuoksi tilanteessa, jossa tuulivoimapuiston toiminnasta ei tehtyjen selvitysten mukaan aiheudu lainsäädännössä määritettyä kohtuutonta rasitusta. Tässä tapauksessa ympäristöluvan hakeminen oli määrätty vaihtoehdoksi melutasojen riittäväälle selvittämiseksi. Mittauspisteen 2 osalta ei käynyt ilmi, ylittääkö vai alittaako melu tuulivoimalaitosten melulle annetut ohjearvot. Määräystä antaessaan lautakunta on noudattanut ympäristönsuojelulain 20 §:n mukaista varovaisuusperiaatetta. Koska yhtiö on ilmoittanut valituksessaan tekevänsä melumittaukset, vaatimus ympäristöluvan hakemiselle on tarpeeton.

Lautakunta hyväksyy melumittaussuunnitelmalle ja mittausten tulosten raportoinnille esitetyn aikataulun. Mikäli hallintopakkoa edeltävissä yhtiön kuulemisissa olisi käynyt ilmi, että mittauksiin oltaisiin ryhtymässä, hallintopakkoa ei olisi käynnistetty. Ehdotettu aikataulu on uhkasakkolain mukainen. Asian käsittelyn jatkaminen hallinto-oikeudessa on tarpeetonta.

Raili Pajunen asiakumppaneineen on valituksen ja lausunnon johdosta antamassaan vastineessa vaatinut, että valitus hylätään ja valituksenalainen päätös pysytetään siltä osin, kuin Luhanka Tuuli Ky on velvoitettu hakemaan Latamäen tuulivoimahankkeelle ympäristölupaa. Hakemus tulee jättää kunnalle kahden kuukauden kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen antamisesta. Velvoitteelle on asetettava määräpäivä. Päätöskohdan 1) mukainen vaihtoehtoinen määräys melutasojen todellisen tilan selvittämisestä tulee kumota. Päävelvoitteen tehostamista koskeva uhkasakko tulee pysyttää ja sen tulee langeta maksuun, mikäli velvoitetta ympäristöluvan hakemiselle ei noudateta.

Mikäli päätös pysytetään, tulee mittauspistettä 2 koskeva melumittaussuunnitelma toimittaa 30.10.2024 mennessä ja mittaukset toteuttaa 31.3.2025 mennessä. Mittaustulokset tulee esittää kunnalle kuukauden kuluessa mittausten valmistumisesta.

Luhangan teknisen ja ympäristölautakunnan lausuntoon 30.5.2024 sisältyvä päätös tulee jättää hallintopäätöksenä vaille huomiota ja käsittelemättä. Luhangan kunnan 30.5.2024 päivätty asiakirja tulee käsitellä Luhangan kunnan lausuntona Luhanka Tuuli Ky:n valitukseen. Mikäli kuitenkin Luhangan kunnan teknisen ja ympäristölautakunnan lausunto katsottaisiin uudeksi hallintopakkohakemusta koskevaksi päätökseksi, päätös tulee kumota.

Valituksenalaisessa päätöksessä on ollut kyse vireillepanijoiden 5.12.2016 päivätyn hallintopakkohakemuksen käsittelystä. Vastineenantajat ovat viitanneet asiassa aikaisemmin lausumaansa. Latamäen tuulivoimaloista on aiheutunut hallintopakkohakemuksen tekijöille merkittävää ja jatkuvaa meluhaittaa siitä alkaen, kun voimalat aloittivat toimintansa marraskuussa 2014. Meluhaittojen selvittely on jatkunut jo lähes kymmenen vuoden ajan, ja sitä on koko prosessin ajan viivytetty. Tuulivoimaloiden läheisyydessä on toteutettu kahdet melumittaukset. Ensimmäiset vuonna 2015 ja toiset vuosina 2019–2020. Molemmissa mittauksissa todettiin sallittujen melumittausten

ylityksiä mittauspisteissä. Vuoden 2019–2020 melua mitattiin sekä pitkäaikaisilla että lyhytaikaisilla melumittauksilla.

Pitkäaikaismittauksia koskevasta melumittausraportista käy ilmi, että sallittujen melutasojen ylityksiä on kaikissa kolmessa mittauspisteessä todettu lukuisia kertoja mittausjakson aikana, vaikka mittauksen tekoaikana tuulisuus oli varsin heikkoa. Säädettyjen melurajojen ylitykset on merkitty raportin liitteen mittauksella todettujen melutasojen luetteloon punaisella. Lyhytaikaisia melumittauksia on tehty kolmessa mittauspisteessä. Pahimmin melulle altistuvan kohteen (mittauspiste 2) mittauksien tulokset pyrittiin kuitenkin poistamaan mittauksissa ja mittauksien tulosten tulkinnassa tapahtuneilla virheillä.

Pahimmin melusta häiriintyvän mittauspisteen 2 lyhytaikaisten mittauksien tulokset hylättiin sillä perusteella, että tuulivoimalan tuulitiedot oli ilmoitettu väärällä resoluutiolla. Tällaiseen virheeseen yhtiö ei voi kuitenkaan vedota, koska se oli itse yksin vastuussa sekä melumittauksien suorittamisesta että melumittauksen edellyttämien tuulitietojen antamisesta. Lisäksi melumittauksien suorittamiselle oli annettu poikkeuksellisen pitkä määräaika, 19 kuukautta, jonka puitteissa kaikkien vaatimusten mukaiset melumittaukset olisi ollut mahdollista suorittaa. Tuulitietojen väärään resoluutioon vetoamisen syynä on ollut yhtiölle raskauttavien mittauksien poistaminen.

Pitkäaikaiset melumittaukset osoittivat kaikissa mittauspisteissä merkittäviä sallittujen melutasojen ylityksiä useina ajankohtina suurimpien ylitysten ollessa yli 10 dB. Raskauttavat tulokset pyrittiin poistamaan mittauspävarmuuden eli mittauksien virhemarginaalin virheellisellä soveltamisella. Virhemarginaaliksi eli mittauspävarmuudeksi ilmoitettu luku 5 dB oli vähennetty mittauksien tuloksista, vaikka mittauksille ilmoitettu mittauspävarmuus +/- 5 dB osoittaa sen vaihteluvälin, jonka mukaisella määrällä todellinen melutaso ylittää tai alittaa mittauksien tuloksen.

Luhanka Tuuli Ky on todennut valituksessaan, että pitkäaikaismittauksien tulokset osoittavat päiväajan melutasojen vaihtelevan 15–47 dB:n välillä ja yöajan melutasojen 19–51 dB:n välillä, säädettyjen melurajojen ollessa päivällä 45 dB ja yöllä 40 dB. Valituksessa on esitetty, että saatuihin tuloksiin olisi vaikuttanut asukkaiden toiminta pihalla, koiran haukku ja työkoneiden toiminta pihalla. Ylityksistä suurimmat ajoittuivat öiseen aikaan, jolloin asukkaiden liikkuminen ei häirinnyt mittauksia. Mittauspisteissä 1 ja 2 ei myöskään asukkailla ollut koiraa, eikä mittauksien aikana alueilla ollut työkoneita.

Ympäristöluvan tarve tulee lopullisesti ratkaistavaksi vasta ympäristölupahakemuksen käsittelyn yhteydessä, ja sen ratkaisee ympäristönsuojeluviranomainen. Luhangan tekninen ja ympäristölautakunta on kehottanut yhtiötä hakemaan ympäristölupaa toiminnasta aiheutuvien meluhaittojen vuoksi. Asukkaat ovat jo lähes kymmenen vuoden ajan kärsineet tuulivoimaloiden melun aiheuttamista häiriöistä, ja myös melumittaukset osoittavat säädettyjen melurajojen ylityksiä. Ympäristönsuojelulaissa säädetyt edellytykset ympäristöluvan tarpeelle ovat olemassa, eikä teknisen ja ympäristölautakunnan päätös kehottaa Luhanka

Tuuli Ky:tä hakemaan ympäristölupaa ole lainvastainen. Myös Luhangan kunnan terveydensuojeluviranomainen on katsonut ympäristöluvan tarpeen olevan olemassa Latamäen tuulivoimaloille.

Melu kuuluu asuinrakennuksiin sisälle, haittaa nukahtamista ja herättelee öisin. Lisäksi on otettava huomioon, että ihminen ei aisti mittauksina esitettyjä keskiäänitasoja, vaan heräilee yöllä äkillisiin melupiikkeihin, joita ei voi ennakoida ja joihin ei voi ennalta varautua.

Ympäristöluvan tarve ratkaistaan oikeusharkinnalla. Valvontaviranomainen on tehnyt kehottamista ympäristöluvan hakemiseen koskevan päätöksensä oikeusharkinnalla, asianmukaisten todisteiden valossa ja asianmukaisiin lainkohtiin perustuen. Melumittauksia on tarkasteltava heikomman osapuolen, haitankärsijöiden tilanteesta lähtien, ja mittauksia tulee arvioida kriittisesti siitä syystä, että valvonnan kohde ja meluhaitan aiheuttaja, toiminnanharjoittaja itse on saanut valita mittauksen suoritusajan ja mittausajankohdat, toteuttaa mittaukset, analysoida mittauksia ja esittää mittauksista johtopäätökset, joiden perusteella ympäristöluvan tarve ratkaistaan.

Rajatapauksissa ympäristöoikeudellinen varovaisuusperiaate velvoittaa viranomaista mieluummin haitankärsijöiden suojelemiseen kuin toiminnanharjoittajan suosimiseen. Ympäristöluvan tarvetta koskeva päätös ei voi perustua tarkoituksenmukaisuuskysymyksiin, esimerkiksi kunnan viranomaisten haluun suosia kunnalle kiinteistöverotuloja tuottavaa elinkeinonharjoittajaa tavallisten kuntalaisten kustannuksella.

Vastineenantajat ovat vedonneet hallintolain 44 §:n 3 kohdassa (oikeastaan 1 momentin 3 kohdassa) säädettyyn ja todenneet, että lainkohtaan sisältyy selkeä kieltäminen asianosaista velvoittavaan päätökseen toisilleen vaihtoehtoisia ja vastakkaisia määräyksiä. Päätös tulee kumota siltä osin, kuin Luhanka Tuuli Ky on veloitettu toimittamaan mittauspisteessä 2 uusia melumittauksia.

Asiassa on Luhanka Tuuli Ky:n valituksesta ratkaistavana lautakunnan päätös 15.2.2024, mutta ratkaistavana eivät ole päätöksenteon jälkeiset tapahtumat, kuten lautakunnan lausunnossa mainittu ympäristöluvan hakemista koskevan määräyksen peruminen, yhteisymmärrys valittajan kanssa ja väitetty sovintoratkaisu oikeudenkäynnistä luopumisesta. Kunnalla ei ole oikeutta perua aikaisemmin tehtyä valituskelpoista päätöstään pelkällä toteamuksella, ja asianosaisia hallintopakkohakemuksen tekijöitä kuulematta. Mikäli lausunto katsottaisiin päätökseksi, päätös on lainvastainen ja perustelematon.

Luhanka Tuuli Ky on vastaselityksessään uudistanut asiassa aiemmin esittämänsä sekä todennut, ettei asiassa ole esitetty seikkoja, jotka antaisivat yhtiölle aihetta muuttaa valituksessa esitettyjä vaatimuksia. Raili Pajusen ja asiakumppaneiden esittämä melutasojen selvittämistä koskevaan veloitteeseen kohdistuva vaatimus tulee jättää tutkimatta valitusajan päättymisen jälkeen tehtynä.

Asian käsitteleminen hallinto-oikeudessa on edelleen tarpeen Latamäen tuulivoimapuiston toiminnalle lainvastaisesti asetetun ympäristölupavelvoitteen kumoamiseksi. Samoin valitusasian käsitteleminen on tarpeen Latamäen tuulivoimapuiston toimintaa koskevan melumittausvelvoitteen sisällön ja määräaikojen selventämiseksi hallintolain 44 §:ssä ja uhkasakkolain 6 §:ssä edellytetyllä tavalla.

Yhtiö on toimittanut vastaselityksen liitteenä 3.9.2024 päivätyn melumittauksia koskevan suunnitelman. Vastaselityksen mukaan suunnitelma on toimitettu Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 16.9.2024. Latamäen tuulivoimapuiston toimintaa koskevat melumittaukset on tarkoitus toteuttaa syksyllä 2024, kun alueella on ympäristöhallinnon tuulivoimaloiden melutason mittaamista altistuvassa kohteessa koskevan ohjeen 4/2014 mukaiset sää- ja tuuliolosuhteet.

Vireillepanijoiden näkemys ympäristöluvan tarpeesta on virheellinen, eikä vastineessa ole esitetty sellaista uutta, joka osoittaisi ympäristölupavaatimukselle olevan laillisia perusteita. Yhtiö on viitannut ympäristönsuojelulain 27 §:ään ja todennut, että tuulivoimaloilta voidaan edellyttää ympäristölupaa tapauskohtaisen arvioinnin perusteella, jos toiminnasta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsitusta. Tuulivoimaloiden osalta kohtuutonta räsitusta arvioitaessa keskeinen merkitys on tuulivoimapuiston suunnittelun yhteydessä tehtyjen melumallinnusten taikka voimaloiden käyttöönoton jälkeen suoritettujen melumittausten tuloksilla.

Yhtiö on viitannut tuulivoimaloiden ympäristölupatarpeen osalta korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun KHO 2016:13 ja todennut, että Latamäen tuulivoimapuistosta ei ole todettu aiheutuvan valtioneuvoston asetuksessa 1107/2015 annettujen ohjearvojen ylityksiä. Tehtyjen melumittausten perusteella Latamäen tuulivoimapuiston toiminnasta ei ole siten todettu myöskään aiheutuvan naapuruussuhdelain 17 §:n tarkoittamaa kohtuutonta räsitusta tuulivoimapuiston ympäristössä. Asiassa ei siten ole ollut perustetta, jonka mukaan Luhanka Tuuli Ky olisi ollut mahdollista velvoittaa hakemaan ympäristölupaa Latamäen tuulivoimapuiston toiminnalle kohtuuttoman räsituksen aiheutumisen nojalla.

Ympäristönsuojelulain systematiikassa lain 175 §:n soveltamisessa on kysymys sellaisesta hallintopakkopäätöksestä, johon sovelletaan myös uhkasakkolain 6 §:n säännöksiä. Keskeisenä periaatteena tällöin on, että velvoitetulla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa hallintopakkopäätöksessä asetettua määräaika.

Vireillepanijoiden esittämä määräaika mittaustulosten toimittamiselle kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuukauden kuluessa mittausten valmistumisesta on tarpeeton. Latamäen tuulivoimapuiston ympäristön melumittaukset on tarkoitus toteuttaa syksyllä 2024 ja mittausten tulokset raportoidaan kuuden viikon kuluessa viimeisestä mittauksesta. Mainittujen seikkojen johdosta ei ole tarkoituksenmukaista asettaa erillisiä määräaikoja mittausten suorittamiselle ja tulosten raportoinnille. Määräaika mittaustulosten

raportoinnille on velvoitteen luonne ja laajuus huomioiden perusteltu ja asian oikea-aikaisen käsittelyn kannalta kohtuullinen. Mikäli melumittaukset saadaan päätökseen suunnitellusti talven 2024–2025 aikana, myös mittaustuloksia koskeva raportti toimitetaan Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle raportin valmistuttua ilman aiheetonta viivästyä jo ennen 31.12.2025 määräaika.

Raili Pajunen asiakumppaneineen on toimittanut vastineen täydennyksen, jossa on muun ohella vastustettu Luhanka Tuuli Ky:n vastaselityksen liitteenä toimitetun 3.9.2024 päivätyn melumittauksia koskevan suunnitelman huomioon ottamista asiassa.

Luhanka Tuuli Ky:lle on lähetetty tiedoksi Raili Pajusen ja asiakumppaneiden vastineen täydennys.

Merkintä

Hallinto-oikeus on 26.4.2024 antamallaan välipäätöksellä numero 553/2024 kieltänyt Luhangan kunnan teknisen ja ympäristölautakunnan päätöksen 15.2.2024 § 5 täytäntöönpanon. Välipäätöksen mukaan määräys on voimassa siihen saakka, kunnes pääasiaa koskeva valitus on lainvoimaisesti ratkaistu tai kunnes asiasta toisin määrätään.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus ei tutki Raili Pajusen ja asiakumppaneiden vastineessaan esittämää vaatimusta Luhangan kunnan teknisen ja ympäristölautakunnan päätöksen muuttamisesta siten, että se koskee vain ympäristöluvan hakemiseen velvoittamista.

2. Hallinto-oikeus kumoaa Luhangan kunnan teknisen ja ympäristölautakunnan päätöksen ympäristöluvan hakemista koskevan päävelvoitteen osalta.

Lisäksi hallinto-oikeus muuttaa päätöstä melutasojen selvittämistä koskevan päävelvoitteen ja päävelvoitteen tehosteeksi asetetun uhkasakon osalta kuulumaan seuraavasti (muutokset *kursiivilla*):

Päävelvoite

Tekninen ja ympäristölautakunta velvoittaa asianosaisten ja Purnu-Tohtaan ympäristöyhdistyksen hallintopakkohakemuksen johdosta Luhanka Tuuli Ky:tä (*poistettua tekstiä*) riittävässä määrin *melumittauksin* selvittämään Latamäen tuulivoimaloiden melutasojen todellisen tilan mittauspisteen 2 osalta. Riittävässä määrin selvittäminen tarkoittaa sitä, että tuloksista käy ilmi ylittääkö vai alittaako melu tuulivoimalaitosten melulle annetut ohjeavot (*poistettua tekstiä*). Mittausten (*poistettua tekstiä*) tulokset tulee raportoida Luhangan kunnan tekniselle ja ympäristölautakunnalle viimeistään 31.12.2025.

Päävelvoitteiden tehoste

Luhangan kunnan tekninen ja ympäristölautakunta asettaa päävelvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakko muodostuu päävelvoitteelle erikseen asetettavasta pääerästä ja jokaisesta asetetun määräajan jälkeistä seuraavaa kalenterikuukautta koskevista lisäeristä.

Jos päävelvoitetta ei ole noudatettu *31.12.2025* mennessä, velvoitetaan Luhanka Tuuli Ky:tä maksamaan uhkasakkoa seuraavasti:

Päävelvoitetta koskevan uhkasakon peruserä on 4 000 euroa ja lisäerä 1 000 euroa jokaista asetetun määräajan jälkeistä seuraavaa kalenterikuukautta kohti.

Perustelut

1. Tutkimatta jättäminen

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 13 §:n 2 momentin mukaan valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Saman lain 81 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan tuomioistuimien jättää valituksen tutkimatta, jos valitusta ei ole tehty määräajassa.

Raili Pajunen asiakumppaneineen on valituksesta 21.8.2024 antamassaan vastineessa vaatinut, että valituksenalaisen päätöksen määräys melutasojen todellisen tilan selvittämisestä kumotaan. Hallinto-oikeus toteaa, että kyseinen valituksenalaisen päätöksen kohdistuva vaatimus on tehty valitusajan päättymisen jälkeen, mistä syystä vaatimus on jätettävä tutkimatta.

2. Pääasia

Sovellettavia säännöksiä

Ympäristönsuojelulain 27 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan ympäristölupa on oltava toimintaan, josta saattaa ympäristössä aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsitystä.

Eräistä naapuruussuhteista annetun lain (naapuruussuhdelaki) 17 §:n 1 momentin mukaan kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa ei saa käyttää siten, että naapurille, lähistöllä asuvalle tai kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa hallitsevalle aiheutuu kohtuutonta räsitystä ympäristölle haitallisista aineista, noesta, liasta, pölystä, hajusta, kosteudesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai muista vastaavista vaikutuksista.

Samana pykälän 2 momentin mukaan arvioitaessa räsituksen kohtuuttomuutta on otettava huomioon paikalliset olosuhteet, räsituksen muu tavanomaisuus,

rasituksen voimakkuus ja kesto, rasituksen syntymisen alkamisajankohta sekä muut vastaavat seikat.

Tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1107/2015) on säädetty tuulivoimaloiden melusta aiheutuvien terveyshaittojen sekä tuulivoimaloiden melusta aiheutuvan muun merkittävän ympäristönsuojelulain 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeellisista ulkomelutason ohjearvoista.

Ympäristönsuojelulain 175 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen voi: 1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä taikka määrätä asianomaisen täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa; 2) määrätä 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta; 3) määrätä toiminnanharjoittajan riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä toiminnasta aiheutuvan tämän lain vastaista ympäristön pilaantumista.

Uhkasakkolain 6 §:n 3 momentin mukaan asettamispäätöksestä on käytävä selvästi ilmi, mihin asianosainen on velvoitettu ja milloin, mihin mennessä tai mistä lähtien päävelvoitetta on noudatettava. Määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muuten ratkaistu.

Lain esitöitä

Ympäristönsuojelulain esitöissä (HE 214/2013 vp) on lain 175 §:n osalta todettu säännöksen olevan sama kuin aikaisemmin voimassa olleen ympäristönsuojelulain 84 §. Vanhan ympäristönsuojelulain (86/2000) esitöissä (HE 84/1999 vp) on lain 84 §:n osalta todettu muun ohella, että valvontaviranomainen voisi antaa määräyksiä oikeudenvastaisen tilan oikaisemiseksi.

Uhkasakkolain esitöissä (HE 63/1990 vp) on lain 6 §:n 3 momentin osalta todettu muun ohella, että uhkasakon asettamispäätöksessä on selvästi yksilöitävä päävelvoite. Päävelvoitteen riittävänä yksilöintinä ei voida pitää esimerkiksi määräystä, että työpaikan toimitilat tulee saattaa työturvallisuuslainsäädännön edellyttämään kuntoon, vaan velvoitetulle on tarkemmin ilmoitettava havaitut epäkohdat ja niiden korjaamiseksi asetetut vaatimukset. Uhkasakon asettamiseen liittyy päävelvoitteen täyttämistä koskevan ajankohdan määrittäminen. Viranomaisen käsky on yleensä täytettävä tiettyyn ajankohtaan mennessä. Kysymyksessä saattaa olla myös päävelvoitteen täyttäminen määrättyinä ajankohtana, kuten velvoitetun

määrääminen saapumaan tietyssä päivänä pidettävään lautakunnan kokoukseen. Julkisen edun vuoksi päävelvoite on voitava määrätä täytettäväksi heti tai lyhyessä määräajassa. Toisaalta määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon myös velvoitettavan asema. Määräaika koskevien yleisten harkintaperusteiden on siten oltava riittävän joustavia. Päävelvoitteen laadulla ja laajuudella tarkoitetaan lähinnä vaadittujen toimien toteuttamiseen kuluva aikaa ja velvoitteen täyttämisen kiireellisyyttä. Velvoitetulla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa asetettua määräaika. Päävelvoitteen noudattamismahdollisuudella tarkoitettaisiin myös velvoitetun käytettävissä olevia taloudellisia ja teknisiä voimavaroja. Säännöksessä tarkoitettu muu asiaan vaikuttava seikka voisi olla esimerkiksi aika, joka purettavaksi määrätyn rakennuksen vuokralaiselle on kohtuudella varattava uuden asunnon hankkimista varten.

Viranomaisohje

Ympäristöministeriö on antanut ohjeen tuulivoimaloiden melutason mittaamisesta altistuvassa kohteessa (ympäristöhallinnon ohjeita 4/2014). Ohjeessa on esitetty menettelytavat tuulivoimalan tai tuulivoima-alueen tuulivoimaloiden aiheuttaman melutason mittaamiseksi ja arvioimiseksi melulle altistuvassa kohteessa. Tuulivoimaloiden melutason arviointiin altistuvassa kohteessa käytetään ensisijaisesti tätä ohjetta.

Melutaso (meluimmissio) määritetään A-painotettuna äänenpainetasona (äänitaso) ja tarvittaessa myös taajuuskaistoittain. Mittaustulosten toistettavuuden parantamiseksi ja vertailtaessa tuloksia mallinustuloksiin on välttämätöntä, että mittaukset tehdään tiettyjen äänen etenemisolojen (sääolosuhteiden) vallitessa. Mitattava suure on aikaa T vastaava keskiäänitaso $L_{Aeq,T}$. Raportoitava tulos määritetään lyhytaikaisten (yleensä 1 minuuttia kestävien) eri tuulen nopeuksilla mitattujen äänenpainetasojen perusteella.

Asiassa saatua selvitystä

Luhanka Tuuli Ky:n Latamäen tuulivoimala-alueella on toiminnassa kuusi teholtaan kolmen megawatin Vestas V-112 tuulivoimalaa. Voimaloiden napakorkeus on 140 metriä. Luhangan rakennuslautakunta on myöntänyt tuulivoimaloille rakennusluvan 3.7.2013. Tuulivoimalat ovat aloittaneet sähköntuotannon marraskuussa 2014. Latamäen tuulivoimala-alue sijaitsee Luhangan kunnassa. Asiakirjojen ja karttatarkastelun perusteella lähin asuinrakennus sijaitsee tuulivoimapuistosta koilliseen noin 800 metrin etäisyydellä lähimmästä tuulivoimalasta ja kilometrin säteellä tuulivoimaloista sijaitsee ainakin kahdeksan asuinrakennusta.

Kyseessä oleva hallintopakkoasia on tullut vireille Raili Pajusen ja asiakumppaneiden vaatimuksesta 5.12.2016. Luhangan kunnan rakennuslautakunta (nykyisin tekninen ja ympäristölautakunta) on edellä kuvattujen vaiheiden jälkeen velvoittanut Ilmatar Luhanka Oy:n (nykyisin Luhanka Tuuli Ky) päätöksellään 6.5.2021 § 33 hakemaan toiminnalleen

ympäristölupaa. Vaasan hallinto-oikeus on toiminnanharjoittajan valituksesta kumonnut päätöksen ja palauttanut asian lautakunnalle uutta käsittelyä varten muun ohella kuulemisvirheen ja päätöksen perustelemattomuuden johdosta. Valituksenalaisella päätöksellä lautakunta on velvoittanut Luhanka Tuuli Ky:n joko riittävässä määrin selvittämään Latamäen tuulivoimaloiden melutasojen todellisen tilan mittauspisteen 2 osalta tai hakemaan ympäristölupaa. Päätöksen mukaan mittausten valmistelu on tullut aloittaa tai ympäristölupahakemus jättää vireille viimeistään 31.5.2024. Päävelvoitteen tehosteeksi asetetun uhkasakon osalta on todettu, että yhtiö velvoitetaan maksamaan uhkasakkoa päätöksessä yksilöidysti, jos päävelvoitetta ei ole noudatettu 31.5.2024 mennessä.

Latamäen tuulivoimapuiston ympäristössä on mitattu melua ensimmäisen kerran vuonna 2015. Viimeisimmät melumittaukset on tehty kolmessa mittauspisteessä pitkäaikaismittauksina 25.9.–13.12.2019 ja lyhytaikaisina ympäristöministeriön ohjeen 4/2014 mukaisina mittauksina 12.11.2019, 26.10.2020 ja 4.12.2020. Mitattavat kohteet (3 mittauspistettä) sijoittuivat osin eri ilmansuunnille tuulivoimapuistoon nähden. Mittauspisteiden etäisyys lähimmästä tuulivoimalasta oli 960–1 900 metriä.

Lyhytaikaisista mittauksista laaditun raportin (Melumittaukset YM ohjeen 4/2014 mukaisesti Latamäen tuulivoimapuisto, Luhanka, 20.1.2021) mukaan mittaukset tehtiin valvottuna. Mittauspisteen 2 osalta ei ole tallennettuja säähavaintotietoja. Tuulivoimaloissa ja säähavaintoasemassa tallennettiin yhden minuutin keskiarvoja. Mittauspisteen 2 osalta tuulivoimalaitosten tuulitiedot eivät olleet käyttökelpoisia, sillä tuulitietojen toimituksessa tapahtuneen virheen vuoksi yhden minuutin tuulitietoja ei ollut käytettävissä ja jouduttiin käyttämään viiden minuutin keskiarvoja.

Raportin yhteenvedon mukaan tehtyjen mittausten perusteella mittauspisteissä 1 ja 3 mitatun melutason on voitu mittaasepävarmuus huomioituna todeta alittavan tuulivoimalaitosten melulle annetut ohjearvot. Mittauspisteen 2 osalta ohjearvotulkintaa ei ole voitu tehdä, sillä pisteen mittausaikaista tuulitietoa ei ole saatavilla yhden minuutin resoluutiolla, vaan ainoastaan viiden minuutin resoluutiolla. Ympäristöministeriön ohjeessa 4/2014 on edellytetty yhden minuutin tuulennopeustietoja. Suuntaa antava vertailu voidaan tehdä viiden minuutin tuulennopeus- ja melumittaustietojen perusteella. Mittauspisteessä 2 mitattu melutason lukuarvo on ollut hieman suurempi kuin tuulivoimalaitosten melulle annettu ohjearvo, mutta mittaasepävarmuus huomioituna ei ole voitu todeta ylittääkö vai alittaako mittaustulos ohjearvon. Tuulivoimaloiden melu ei ollut tonaalista tai impulssimaista. Raportin mukaan laitosvalmistajan antamien tietojen mukaan V112 tuulivoimalaitos saavuttaa suurimman äänitehotasonsa (L_{WA} 106,5 dB) kun tuulennopeus napakorkeudella ylittää 10,7 m/s. Tuulivoimalaitosten toimiessa tehtyjen mittausten aikana tuulen nopeus voimalaitoksen napakorkeudella on ollut 6,0–13,1 m/s. Kaikissa mittauspisteissä saatiin mitattua melutasoja tuulennopeuden tavoitetasolla 10,5 m/s.

Pitkäaikaismittauksista laaditun raportin (Pitkäaikaismelumittaukset Latamäen tuulivoimapuisto, Luhanka, 30.4.2020) mukaan mittaukset suoritettiin

ympäristöministeriön ohjeen 1/1995 (Ympäristömelun mittaaminen) mukaisesti. Mittausohjeen sääolosuhteiden suosituksia ei voitu pitkäaikaismittauksissa täysin noudattaa, mutta esimerkiksi mittauspisteen valinnassa noudatettiin mainittua ohjetta. Johtuen vaihtelevista sääolosuhteista, koko mittausjakson yhdistetty mittausepävarmuus laskettiin ohjetta soveltaen.

Raportin yhteenvedon mukaan mitatut päiväajan keskiäänitasot, joista oli tunnistettujen häiriöäänten osuus poistettu, vaihtelivat välillä $L_{Aeq\ 7-22}$ 15–47 dB. Mitatut yöajan keskiäänitasot olivat välillä $L_{Aeq\ 22-7}$ 19–51 dB. Tuulivoimalaitosten melun yöajan ohjearvoa $L_{Aeq\ 22-7}$ 40 dB suurempia mittaustuloksia saatiin kaikissa mittauspisteissä, mutta tuulivoimalaitosten melun päiväajan ohjearvoa $L_{Aeq\ 7-22}$ 45 dB suurempia mittaustuloksia saatiin vain mittauspisteessä 3. Mittausepävarmuus huomioituna ohjearvojen ylityksiä voitiin todeta mittauspisteessä 1 kolmena yönä, mittauspisteessä 2 kahtena yönä ja mittauspisteessä 3 kolmena yönä. Yhteenvedon mukaan mittauspisteiden äänimaisemaan vaikutti mittausaikana hyvin monenlaisia muitakin äänilähteitä tuulivoimalaitosten lisäksi. Asukkaiden toiminta pihalla, koiran haukku, työkoneiden toiminta kiinteistöllä ja kahdessa mittauspisteessä myös voimakas sateen ropina viereisen rakennuksen katolle aiheuttivat ääntä mittauspisteisiin.

Luhangan tekninen ja ympäristölautakunta on ennen valituksenalaisen päätöksen tekemistä pyytänyt asiantuntijalausuntoa edellä kuvatuista melumittaustuloksista. Asiakirja-aineistoon liitetyn arviointiraportin (Latamäen tuulipuisto Luhanka, Melumittaustulosten arviointi, 5.9.2023) mukaan työssä on arvioitu mittausmenetelmien toteutusta ja luotettavuutta ympäristöministeriön tuulivoimamelun mittausohjeistuksen kannalta. Raportin yhteenvedon mukaan pitkäaikaismelumittaukset on tehty mahdollisuuksien mukaan ympäristömelun mittausohjeen mukaisesti. Mittausraportissa on esitetty, ettei mittausohjeen sääolojen suosituksia ole voitu täysin noudattaa, mutta esimerkiksi mittauspisteiden valinnassa ja muiden seikkojen osalta noudatettiin kyseistä ohjetta. Mittalaitteet ja mittausmenetelmät ovat olleet ohjeistusten suositusten mukaiset ja mittaukset on suorittanut akustista asiantuntemusta omaava henkilö. Mittaustulokset on esitetty perusteltuina ja niiden mittausepävarmuus on huomioitu tulosten tulkinnassa. Arvion mukaan raportin yhteenvedossa esitettyjä johtopäätöksiä voidaan pitää oikeina.

Edelleen yhteenvedon mukaan suoritettujen lyhytaikaisten mittausten ympäristömelumittausraportissa esitettyä tulosten yhteenvedoa ja johtopäätöksiä voidaan pitää oikeina. Mittausmenetelmät ja mittaustulosten käsittely on tehty ympäristöministeriön ohjeen 4/2014 mukaisesti, eikä merkittäviä, mittaustulosten luotettavuuteen vaikuttavia poikkeamia ohjeistuksen noudattamisesta ole raportin perusteella havaittavissa. Mittausten aikaiset tapahtumat ja olosuhteet on raportissa kuvattu riittäväällä laajuudella, ja niiden vaikutukset melumittaustuloksiin ja tulosten vertailukelpoisuuteen on esitetty yhteenvedossa perusteltuina. Raportin yhteenvedossa on ilmoitettu, mitä mittaustuloksia voidaan pitää täsmällisinä ja mitä suuntaa antavina, eikä tehtyjen tarkastelujen perusteella esitettyjä tuloksia ole ollut syytä

kyseenalaistaa. Mittalaitteiston kalibrointiin liittyvien tietojen kapea-alainen käsittely on jättänyt epävarmaksi laitteiston tarkkuuden todentamisen. Laitteiston tarkkuudella on merkittävä vaikutus mittaustulokseen sekä mittauslaitteiston epävarmuustarkasteluun. Muut havaitut seikat ovat tulkittavissa lähinnä raportointiteknisiksi, eikä niiden katsota laskevan tehtyjen ympäristömelumittausten luotettavuutta. Tuulivoimapuiston meluvaikutusten luotettavan arvioinnin kannalta on suositeltu ympäristömelumittausten toteuttamista ympäristöministeriön ohjeen 4/2014 mukaisesti myös mittauspisteessä 2.

Oikeudellinen arviointi ja johtopäätös

Asiassa on Luhanka Tuuli Ky:n valituksen johdosta ratkaistavana, onko Luhangan tekninen ja ympäristölautakunta voinut valituksenalaisessa päätöksessä esitetyin perustein velvoittaa yhtiön hakemaan tuulivoimatoiminnalleen ympäristölupaa sekä se, onko melutasojen selvittämisestä annettua päävelvoitetta täsmennettävä ja päävelvoitteen täyttämiseksi asetettua määräaika pidennettävä valituksessa esitettyjen perusteiden johdosta.

Tuulivoimalatoimintaa ei ole suoraan laissa säädetty luvanvaraiseksi. Sen sijaan ympäristönsuojelulain 27 §:n 2 momentin nojalla toiminnan luvanvaraisuutta voidaan arvioida tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Ympäristönsuojelulain 27 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan lupaa edellytetään sellaiselta toiminnalta, josta saattaa ympäristössä aiheutua naapuruussuhdelain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsäytystä. Arvioitaessa räsäytysten kohtuuttomuutta on otettava huomioon paikalliset olosuhteet, räsäytysten muu tavanomaisuus, räsäytysten voimakkuus ja kesto, räsäytysten syntymisen alkamisajankohta sekä muut vastaavat seikat. Tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista annettua valtioneuvoston asetusta (1107/2015) sovelletaan arvioitaessa tuulivoimaloiden ympäristöluvan tarvetta.

Ympäristönsuojelulain 175 §:n hallintopakkosäännöksen nojalla voidaan antaa määräyksiä oikeudenvastaisen tilan oikaisemiseksi esimerkiksi silloin, kun toiminnanharjoittaja on ryhtynyt harjoittamaan sellaista toimintaa, jonka on sitemmin selvitetty aiheuttavan ympäristövaikutustensa vuoksi ympäristön pilaantumisen vaaraa ja joka siten tapauskohtaisen harkinnan perusteella edellyttää ympäristölupaa.

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella Latamäen tuulipuiston viimeisimmät melumittaukset on suoritettu vuosien 2019–2020 aikana kolmessa mittauspisteessä sekä pitkäaikaisina että lyhytaikaisina mittauksina. Lyhytaikaisten mittausten tulosten perusteella mittauspisteissä 1 ja 3 mitattujen melutasojen on mittausepävarmuus huomioon ottaen voitu todeta alittavan tuulivoimalaitosten melulle valtioneuvoston asetuksessa 1107/2015 annetut ohjearvot. Mittauspisteessä 2 osalta mittausepävarmuus huomioon otettuna ei ole voitu todeta, ylittääkö vai alittaako mittaustulos ohjearvon, sillä kyseisen mittauspisteessä mittausten aikaista tuulitietoa ei ole ollut saatavilla.

yhden minuutin resoluutiolla ympäristöministeriön ohjeen OH 4/2014 edellyttämällä tavalla. Hallinto-oikeus katsoo edellä esitetyn perusteella, että asiassa ei ole voitu luotettavasti arvioida meluvaikutuksia mittauspisteen 2 osalta. Käytettävissä olevan selvityksen perusteella ei siten voida pitää selvitettyinä, onko Latamäen tuulivoimapuiston toiminnasta tältä osin saattanut aiheutua naapurussuhdelain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta räsitystä. Näin ollen asiassa ei ole ollut perusteita velvoittaa valittajaa hakemaan tuulivoimapuiston toiminnalle ympäristölupaa ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla ja päätös on tältä osin kumottava.

Uhkasakkolain 6 §:n 3 momentissa ja hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään hallintopäätöksen yksilöimisestä. Päätöksestä on käytävä selkeästi ilmi yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on velvoitettu. Riittävän yksilöinnin taso on sidoksissa muun ohella asian laatuun. Velvoittava hallintopäätös, joka koskee asianosaisen määräämistä toimenpiteisiin, ei saa olla tulkinnanvarainen. Asianosaisen on saatava tietää, mikä seuraamus veloitteen laiminlyönnistä on odotettavissa. Edelleen uhkasakkolain 6 §:n 3 momentin mukaan määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon pääveloitteen laatu ja laajuus, veloitteen mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Valituksenalaisella päätöksellä asetettujen pääveloitteiden täyttämiseksi on varattu noin kolmen kuukauden määräaika. Määräajan kuluessa valittajan on tullut ryhtyä melumittausten valmisteluun tai jättää vireille ympäristölupahakemus. Hallinto-oikeus katsoo, ettei valituksenalaisen päätöksen ratkaisuosasta riittävän yksilöidysti selviä, mihin toimenpiteisiin valittaja on asetettuun määräaikaan mennessä velvoitettu tai mitä toimenpiteitä melumittausten valmisteluun sisältyy. Hallintopakko-toimenpiteet merkitsevät veloitteen kannalta varsin pitkälle menevää puuttumista tämän toimintavapauteen, mistä syystä hallintopakkoasioissa päätöksenteon selkeydellä ja täsmällisyydellä on asian luonteen vuoksi korostunut merkitys. Tähän nähden ja ottaen huomioon veloitteen valituksessa esittämä hallinto-oikeus katsoo, että päätöstä on muutettava täsmentämällä veloitteen sisältöä ratkaisukohdasta ilmenevällä tavalla.

Hallinto-oikeus on täsmentänyt pääveloitetta edellä mainittu huomioon ottaen siten, että mittauksiin valmistautumisen asemesta määräaika on asetettava mittausten toteuttamiselle ja raportoinnille. Tämän seurauksena pääveloitteen laajuus on muuttunut ja sen toteuttamiseen vaadittava aika on arvioitava uudestaan. Riittävällä määräajalla varmistetaan se, että mittaukset voidaan toteuttaa luotettavissa sääolosuhteissa ja ne voidaan tarvittaessa uusua. Uhkasakkolain 6 §:n 3 momentin esitöiden (HE 63/1990 vp) mukaisesti veloitettulla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa määräaika. Edellä esitetyn perusteella ja valituksen vireillä olosta johtuvan ajan kulumisen takia hallinto-oikeus katsoo, että melumittausten tulosten raportoinnille asetettua määräaika on pidennettävä ratkaisuosasta ilmenevällä tavalla. Koska Luhanka Tuuli Ky on 16.9.2024 toimittanut mittauksia koskevan 3.9.2024 päivätyn melumittaussuunnitelman Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, ei mittaussuunnitelman toimittamisesta ole tarpeen antaa ympäristönsuojelulain 175 §:n nojalla määräyksiä.

Hallinto-oikeus toteaa lisäksi selvyuden vuoksi, ettei Luhangan kunnan teknisen ja ympäristölautakunnan asiassa antamaa lausuntoa ole pidettävä asiassa tehtynä uutena hallintopäätöksenä.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Valitusosoitus on liitteenä Hall (01.20).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Tanja Fagerhed ja Maria Vapaavuori sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Sauli Viitasaari. Asian on esitellyt Maria Vapaavuori.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Päätös maksutta

Luhanka Tuuli Ky
 Prosessiosoite: AA Klaus Metsä-Simola
 Hannes Snellman Asianajotoimisto Oy
 tavallinen sähköinen tiedoksianto

Jäljennös maksutta

Raili Pajunen asiakumppaneineen
 Prosessiosoite: Hannu Heinonen
 tavallinen sähköinen tiedoksianto

Luhangan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen /
 Luhangan tekninen ja ympäristölautakunta

Luhangan kunnan terveydensuojeluviranomainen

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus /
 Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto /
 Ympäristölupavastuualue

Maanmittauslaitos

Suomen ympäristökeskus

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
 Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
 Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
 Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>